

REMISSYTTRANDE

2024-10-04

Dnr 0404/24

Er referens: Ju2024/01521

Justitiedepartementet

Remissyttrande över betänkandet En mer rättssäker och effektiv domstolsprocess (SOU 2024:51)

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade betänkande på remiss. Brå ställer sig huvudsakligen bakom de förslag som ges i utredningen men avstyrker det alternativa förslaget om att införa ett kronvittnessystem samt efterlyser ett något djupare resonemang gällande förslaget om förundersökningssekretess. Brå lämnar följande synpunkter.

Sekretess för uppgifter i förundersökningsprotokoll

Utredningen föreslår att förundersökningssekretessen ska kvarstå fram till dess att första instans har meddelat dom eller slutligt beslut i målet. Brå menar att förslaget har flera fördelar, särskilt eftersom det ökar skyddet för exempelvis målsägandens och vittnens uppgifter. Brå anser att den föreslagna förändringen huvudsakligen skulle få den effekt som avses, särskilt i förhållande till risken att vittnen påverkas av vad som framkommer av förundersökningen. Förslaget skulle också innebära ett visst skydd mot otillbörlig påverkan mot vittnen. Den föreslagna förändringen framstår därför som lämplig sett till vad utredningen vill åstadkomma.

Emellertid efterlyser Brå ett något djupare resonemang om avvägningen mellan å ena sidan intresset för en öppen och transparent domstolsprocess och å andra sidan brottsutredande myndigheters behov av sekretess. Eftersom förslaget innebär en begränsning av informationsfriheten behöver, precis som utredningen påpekar, hänsyn tas till bland annat 2 kap. 21 § regeringsformen som innebär att en proportionalitetsbedömning ska göras mellan medel och mål. Brå hade här gärna sett att denna proportionalitetsavvägning fått ett större utrymme i betänkandet genom en utbyggd diskussion om alternativa sätt att reglera förundersökningssekretessen utan att för den skull förta de sakargument som utredningen för fram. Som ett exempel kan nämnas att förundersökningssekretessen möjligen skulle kunna utformas så att den kvarstår fram till dess att huvudförhandlingen i första instans är avslutad. Ett sådant sätt att utforma förundersökningssekretessen skulle innebära ett något mindre ingrepp i möjligheten till insyn samtidigt som de fördelar som utredningen redovisar som skäl för sitt förslag inte skulle förloras. Ett sådant alternativ bör inte heller resultera i någon större skillnad avseende hur relevanta myndigheter rent administrativt hanterar förfrågningar om att ta del av allmän handling.

En annan aspekt som utredningen uppmärksammar är utmaningen för rättens ledamöter att skilja mellan vad som är processmaterial inom ramen för huvudförhandlingen och vad som, till följd av att förundersökningssekretessen endast gäller fram till att åtal väckts, löpande rapporteras i media. På motsvarande vis gäller detta också i förhållande till allmänheten. Sådana pedagogiska problem kommer till viss grad att kvarstå oavsett hur förundersökningssekretessen regleras i lag och denna problematik bör därför även bemötas med andra åtgärder, såsom utbildnings- och informationsinsatser.

Tidiga förhör

Brå delar utredningens slutsats att det inte finns något behov att se över regleringen gällande användningen av tidiga förhör, särskilt när nuvarande regelverk varit i kraft i endast två år. Brå anser att det är viktigt att längre fram, när regelverket gällt en längre tid, utvärdera användningen av tidiga förhör för att då se hur sådana förhör används och vilka eventuella behov av förändringar som då kan identifieras. Brå instämmer i den föreslagna ändringen som innebär att förhör under förundersökningen i större utsträckning ska ske genom ljud- och bildupptagning.

Tilltrosbestämmelserna

Brå instämmer i de föreslagna ändringarna angående tilltrosbestämmelserna, särskilt eftersom de skulle göra regelverket mer enhetligt och harmoniera bättre med möjligheterna att under förundersökningen genomföra förhör genom ljud- och bildupptagning.

Kronvittnen

Brå instämmer i utredningens bedömning, och de skäl som redovisas för den i betänkandet, att ett kronvitnesssystem där åklagaren ges inflytande över graden av strafflindring och över vissa påföljdsfrågor inte är lämpligt. I enlighet med direktiven ger utredningen likväl ett förslag som skulle ge åklagaren inflytande över delar av påföljdsfrågan. Brå avstyrker det förslaget.

Detta yttrande avges av generaldirektör Mattias Larsson efter föredragning av utredaren Dennis Martinsson. I beredningen har enhetschefen Daniel Vesterhav deltagit.